

Asia: VN/20468/2024

Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kysely

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvat teokset ja muut suojan kohteet

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Linkki direktiiviin: [Direktiivi - 2001/29 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0029)

Lähtökohta sekä direktiivissä että Suomen tekijänoikeuslaissa on, että hyvitysvollisuuden tulee koskea sellaisia teoksia ja muita suojan kohteita, joiden kopiointi yksityiseen käyttöön on sallittu ilman tekijän tai muun oikeudenhaltijan lupaa.

Mikäli hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvien suojan kohteiden joukko laajenee, tulee tämän johtaa kerättävän hyvityksen kokonaismäärän kasvuun.

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluva kopiointi

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvollisuuden piiriin ts. minkälaisten aineistojen kopiointi ja minkälaista tekniikkaa käyttäen?

- analoginen – analoginen, esim. painetun aineiston valokopiointi
- analoginen – digitaalinen, esim. painetun aineiston skannaus
- digitaalinen-analoginen, esim. sähköisesti tallennetun aineiston tulostaminen paperille
- digitaalinen – digitaalinen, esim. tietoverkossa olevan aineiston tallentaminen puhelimen muistikortille tai pilvipalveluun

Hyvitysvollisuuden tulee koskea mitä tahansa tekniikkaa käyttäen tapahtuvaa yksityistä kopiointia. Tämä on tietoyhteiskuntadirektiivin ja yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa linjassa oleva yhdenvertaisuuden periaatteen mukainen sekä teknologianeutraali tulkinta.

Hyvityksen toteuttamistapa

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamalla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisovitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennuslustoja tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Säätiö kannattaa ajan tasalle saatettua tallennusalustamalla yksityisen kopioinnin hyvityksen toteuttamismallina. Se on käytössä myös kaikissa muissa EU:n jäsenvaltioissa, joissa on sallittu kopiointi yksityiseen käyttöön. Hyvitysmaksun ja tallennusalustamallin piirissä tulee olla kaikki laitteet, tallennusalustat ja palvelut, joilla voidaan tehdä kopioita yksityiseen käyttöön. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2-kohdan b-alakohdassa todetaan ”..luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön...”. Näin ollen hyvitystä tulee suorittaa älypuhelimista, monitoimilaitteista, tallentavasta digisovittimesta, ulkoisesta kiintolevystä, muistitikusta, ulkoisesta tallennuspalvelusta, tallennettavasta cd- tai dvd-levystä, mp3-soittimesta,

kannettavista tietokoneista, tallennus- ja pilvipalvelut jne. Listan tulee päivittyä teknologian ja kopiointitapojen kehityksen myötä.

Hyvitysmaksun ei tule koskea jatkossakaan operaattoreiden kuluttajille tarjoamia verkkotallennuspalveluita.

Kysymys 4: Olisiko tallennusalustamallin sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

Säätiö ei kannata nettiliittymämallia ratkaisuna yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistamiseksi. Malli erkaneekin budjettipohjaisen mallin tavoin varsinaisesta yksityisestä kopioinnista ja kopiointialustoista, eikä kohdentuisi riittävän tarkasti niille yksityishenkilöille, jotka kopioivat teoksia ja

muita suojan kohteita yksityiseen käyttöön.

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennusalustamallissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

Säätiö kannattaa ajantasaistettua tallennusalustamallia, joten emme tässä yhteydessä ota kantaa hyvitysvarojen keräämiseen muissa mahdollisissa malleissa.

Maksun kerääminen ja maksun kohdentuminen

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennusalustamallissa kohdentaa kaikkiin laitteiden ja tallennusalustojen valmistajiin, maahantuojiin sekä toissijaisesti jälleenmyyjiin sekä palveluiden tarjoajiin, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjä voi olla yksityishenkilö?

Kyllä. Lähes kaikissa maissa, joissa on käytössä ns. tallennusalustamalli, hyvitysmaksu kerätään kysymyksessä mainituilta tahoilta: laitteiden ja tallennusalustojen valmistajilta, maahantuojilta tai jälleenmyyjiltä sekä palvelun tarjoajilta.

Käytännössä hyvitysvelvolliset voivat vyöryttää maksun tuotteiden hintoihin, joten oikeammin maksu kohdentuu teoksia ja muita suojan kohteita yksityiseen käyttöön kopioiviin yksityishenkilöihin, tai niihin, jotka ostavat laitteita näiden henkilöiden käyttöön.

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajauksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

Säätiön mielestä tallennusalustamalli on toimivin tapa järjestää yksityisen kopioinnin hyvitys, joten emme ota kantaa tässä yhteydessä nettiliittymämallin mahdollisiin yksityiskohtiin.

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

Budjettipohjainen malli ei ole yhteisön oikeuden mukainen. Tällaisella mallilla ei voida varmistaa, että teoksia yksityisesti kopioivat henkilöt vastaisivat järjestelmän kustannuksista.

Maksun määräytyminen ja maksun suuruuteen vaikuttavat tekijät

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

Tallennuskapasiteettiin perustuva maksu on lähtökohtaisesti toimivin tapa hyvitysmaksun määräytymisessä tallennusalustamallissa. Jos jonkin yksityiseen kopiointiin käytetyn laitteen tai palvelun osalta tallennuskapasiteetti ei olisi toimiva, voidaan hyvitysmaksun määräytymisperusteena käyttää (tallennuskapasiteettiin perustuvan maksun sijasta tai ohella) laite- tai tallennuspalvelukohtaista maksua.

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrättäessä?

Pääsääntönä hyvitysmaksujärjestelmässä tulee olla, että mikäli laitteilla voidaan kopioida yksityiseen käyttöön, tulee laitteen kuulua hyvityksen piiriin. Kopiointiominaisuuksia ja niiden toissijaisuuksia voidaan mahdollisesti huomioida tietyn laitteen, alustan tai palvelun tallennusmaksun tasoa määritettäessä.

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

Teknisten toimenpiteiden käyttöönottomahdollisuuden ei tule vaikuttaa hyvitysmaksuvelvollisuuteen. Myöskään sillä, että oikeudenhaltija on mahdollistanut kopioimisen jättämällä teknisen suojauksen toteuttamatta, ei saa olla vaikutusta laitteesta perittävään maksuun tai hyvitykseen.

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

Emme kannata nettiliittymämallia.

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnsarvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

Haitan suuruus vaihtelee tapauskohtaisesti ja on mahdotonta ennalta määrittää sille kynnsarvoa.

Maksun suuruus ja päätös maksun suuruudesta

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaisuutena tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

Hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi päättää viranomaisen toimesta kuultuaan eri tahoja ennen päätöksentekoa. Sama tulisi koskea myös kerättävien hyvitysmaksujen tariffeja. Päätöksen tulee olla valituskelpoinen. Päätöksenteko voisi tapahtua esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Yksityistä kopiointia koskevat tutkimusten avulla saadaan tärkeää tietoa koko järjestelmän toimintaa sekä tietoa korvausten tilittämistä varten.

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

Jos tällainen malli valikoituisi yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän toteutustavaksi, tulisi päätöksenteko tapahtua kysymykseen 14 antamamme vastauksen mukaisesti.

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Hyvityksen tulee olla suhteessa yksityisestä kopioinnista aiheutuneeseen vahinkoon. Valtion budjetista suoritettava hyvityksen taso (11 miljoonaa euroa) on ollut riittämättömällä tasolla yksityisestä kopioinnista oikeudenhaltijoille koituvaan haittaan nähden. Lisäksi vuoden 2025 suunniteltu hyvityksen puolittaminen on täysin perusteeton, eikä hyvitys enää ole millään tasolla yhteisön oikeuden mukainen kohtuullinen korvaus yksityisestä kopioinnista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämien tutkimusten mukaan tutkimuksen mukaan noin 700 000 kansalaista kopioi sisältöjä yksityiseen käyttöön ja lataavat ja tallentavat noin 183 miljoonaa musiikki-, elokuva- ja tv-sarjatuotetta vuodessa. Tuoreen Luovien alojen tutkimuksen mukaan yksityisen kopioinnin aiheuttama haitta myyntien ja striimaustulojen alenemisena on arviolta 35–46 miljoonaa euroa. Kyseisen haittatutkimuksen osalta tulee huomioda, että se koskee vain AV-teosten ja musiikin yksityistä kopiointia.

Hyvityksenä haitasta eri alojen oikeudenhaltijoille on suoritettu 11 miljoonaa euroa, joskaan tuon määrän asettaminen ei aikanaan perustunut haittatutkimukseen. Hyvitys on korvannut vain noin yhden neljäsosan kopioinnin aiheuttamasta kokonaishaitasta.

Hyvitysmaksukustannuksen henkilöllinen kohdentuminen

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

Teknologisen kehityksen myötä hyvitysjärjestelmän hallinnointi on helpottunut huomattavasti siitä aiemman tallennusalustamallin ajoista. Nykyisellä järjestelmäosaamisella hyvitystä hallinnoivan tekijäoikeusjärjestön on mahdollista suhteellisen vaivattomasti huolehtia vapautuksista ja maksujen palautuksista, eikä järjestelmän toiminta olisi kenellekään taholle kohtuuttoman vaikeaa.

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Hyvitysmaksun piiriin tulee kuulua kaikki sellaiset laitteet, joita voidaan käyttää kopioitaessa teoksia ja muita suojan kohteita yksityiseen käyttöön. Tämä on linjassa myös yhteisön tuomioistuimen ratkaisukäytännön kanssa.

Yritysten hakemat hyvitysmaksun palautukset voivat koskea vain sellaisia laitteita, jotka eivät ole työntekijän yksityisessä käytössä.

Hyvitysmaksun alueellinen kohdentuminen

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

Hyvitysvelvollisuuden piiriin tulee kuulua myös ulkomaisesta verkkokaupasta ostetut tallennusalustat ja -palvelut sekä tallennuslaitteet. Mikäli toisesta maasta ostetut tuotteet on verkkokaupan kotipaikassa vapautettu hyvitysmaksusta, tulee laitteista periä hyvitys siinä valtiossa, johon ne viedään.

Maksuvelvollisen tilitysvelvollisuus

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuojia, myyjiä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvelvollisuus oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyimmällä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvelvollisuus hoidettaisiin?

Hyvitysmaksuvelvollisuus on mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti esimerkiksi yhden tekijänoikeusjärjestön hoitaessa maksujen keräämisen maahantuojilta, myyjiltä, laitevalmistajilta ja tallennuspalvelujen tarjoajilta.

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvelvollisuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Suomessa on pitkä perinne tekijänoikeuksien hallinnoinnissa ja korvausten tilittämisessä sekä henkilökohtaisina tilityksinä että kollektiivisina korvauksina oikeudenhaltijoiden yhteisiin sosiaalisiin, kulttuurisiin ja koulutuksellisiin tarkoituksiin.

Hyvitysmaksuvelvollisuus on mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti yhden tekijänoikeusjärjestön hoitaessa laitemaksujen keräämisen maahantuojilta, myyjiltä, laitevalmistajilta ja tallennuspalveluiden tarjoajilta. Maksuja keräämään voitaisiin tekijänoikeusjärjestöjen päätöksellä perustaa myös erillinen organisaatio hoitamaan tätä tehtävää. Maksut kerännyt tekijänoikeusjärjestö tai erillinen organisaatio tilittäisi maksut tämän jälkeen tutkimuksiin perustuen korvauksiin oikeutetuille oikeudenhaltijaryhmiä edustaville saajatahoille.

Maksun keräävä taho ja maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilitysperusteista ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

Eri oikeudenhaltijaryhmiä edustavissa tekijänoikeusjärjestöissä oikeudenhaltijaryhmien tulisi itse voida määrittää korvaustensa jako henkilökohtaisiin tilityksiin ja kollektiivisiin tarkoituksiin. Näissä jaoissa voi perustellusti olla eroja eri oikeudenhaltijaryhmien välillä. Viranomaisen päätöksiä kollektiivisten hyvitysvarojen käyttökohtaista ei enää kannatettaisi, vaan päätökset käyttökohteista tulisi tehdä oikeudenhaltijoiden toimesta.

Oikeudenhaltijoille tulisi taata laaja päätösvalta sen suhteen, millaisiin tarkoituksiin he näkevät parhaaksi ohjata hyvitysmaksuja. Kerätyt laitemaksut tulisi tutkimusten pohjalta jakaa keräävän järjestön toimesta -sen mukaisesti, miten tekijänoikeusjärjestöissä oikeudenhaltijaryhmät ovat määrittäneet korvausten jaon henkilökohtaisiin tilityksiin ja kollektiivisiin tarkoituksiin- tekijänoikeusjärjestölle ja oikeudenhaltijoiden perustamille säätiöille.

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Korvausten jaon tulee perustua tutkimuksiin siitä, mitä kopioidaan yksityiseen käyttöön. Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten jako-osuuksien määrittelemiseksi tulee jatkaa yksityisen kopioinnin tutkimuksen toteuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön riippumattoman tutkimuslaitoksen teettämänä.

Järjestön valvonta

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

Säätiön mielestä näiltä osin ei lähtökohtaisesti tarvita muutoksia lainsäädäntöön.

Yhteenveto

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennuslustoamallin pohjalta,

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Yksityisen kopioinnin hyvityksessä ei ole kyse vapaaehtoisesta tai harkinnanvaraisesta korvauksesta tai kulttuurituesta, vaan direktiiviin ja tekijänoikeuslakiin perustuvasta tekijänoikeuskorvauksesta. Hyvityksen taso ei ole jäsenvaltioiden vapaasti päätettävissä ja sen tulee olla asianmukainen korvaus heidän työnsä käyttämisestä. Hyvityksen taso tulee asettaa vastaamaan oikeudenhaltijoille tosiasiallisesti aiheutunutta vahinkoa. Tällä hetkellä näin ei ole, vaan yksityisestä kopioinnista suoritettava hyvitys kattaa vain murto-osan mainitusta haitasta.

Hannu Marttila
Esittävän säveltaiteen edistämissäätiö; Musiikkituotannon tuki- ja edistämissäätiö